

ПЕДАГОГІКА ЗДОРОВ'Я

Збірник наукових праць

Том 1

Чернігів-2017

ЗМІСТ

Розділ І. Теоретичні основи валеології. Психолого-педагогічні аспекти здоров'язбереження учасників освітнього процесу

Абідова Т.С.	12
Формування валеологічної компетентності у студентів фармацевтичного коледжу	
Авдєєнко І.М.	14
Науково-методологічні підходи до розвитку культури здоров'я студентів у ВНЗ	
Алексєєнко Р.В., Рисована Л.М.	18
Адаптаційні проблеми здоров'я сучасної студентської молоді	
Амброзяк С.П.	21
Упровадження здоров'язбережувальних технологій на уроках у початковій школі	
Андрєєва Л.А., Врублєвська Л.В., Малярський Ю.В.	25
Здоров'язбережувальні освітні технології	
Аносов І.П.	31
Антропологічні основи здоров'язбережувальної професійної підготовки вчителя	
Астахова М.С.	35
Система роботи класного керівника з формування культури безпеки учнів	
Бабич В.І., Зайцев В.О.	39
Проблеми та перспективи формування соціального здоров'я сучасних підлітків в Україні	
Бабій Л.М.	44
Проблема формування цінності здоров'я і здорового способу життя	
Барна Х.В.	45
Валеологічне виховання як один із пріоритетних напрямків дошкільної освіти	
Батукова Л.А.	48
Гендерне виховання учнівської молоді	
Бєзродня Т.І., Бєсараб В.І.	50
Здоров'язбережувальні освітні технології	
Бєзродня Т.І.	53
Сучасні підходи до створення здоров'язбережувального освітнього середовища в загальноосвітніх школах	
Бєлькорін-Еррєра О.М., Корженко І.О., Удовєнко М.А.	57
Холістичний підхід до збереження здоров'я студентської молоді	
Бєрєжна Т.І.	59
Модель здоров'язбережувального середовища загальноосвітнього навчального закладу: структура і критерії	
Бєрєжок С.П.	67
Формування культури здоров'я у майбутніх прохідників у процесі професійної підготовки	
Бєрєтєєва В.В., Тєюкіна В.М., Орлова Л.А.	71
Здоров'язбережувальні технології при викладанні фармакогнозії та фітотерапії у коледжі НФаУ	
Бєрєтєєва О.О., Колєсник О.В.	73
Підвищення професійної компетентності педагогічних працівників із питань формування репродуктивного здоров'я, сімейних цінностей в учнів	

Біла О.В.	78
Сучасні підходи до створення здоров'язбережувального освітнього середовища початкової школи	
Білецька К.Б.	80
Ризики для молоді при користуванні засобами контрацепції	
Білик В.Г.	83
До питань природничо-наукової підготовки майбутніх психологів у вищих навчальних закладах	
Білик Л.В.	85
Психолого-педагогічні засади формування професійної компетентності студентів-медиків	
Благий О.С.	89
Формування змісту навчання майбутніх інженерів-технологів харчової галузі	
Богданчикова О.А., Рисована Л.М., Гранкіна С.С., Польшова Н.П., Шуба І.В.	93
Психологічні аспекти впливу Інтернет-діяльності на студента	
Божко А.С.	96
Інформаційний стрес навчальної діяльності - загроза психологічного здоров'я	
Бойчук Ю.Д., Науменко Н.В., Козлов А.В.	98
Духовне здоров'я як один із важливих чинників становлення та розвитку особистості	
Бондаренко В.І.	101
Психологічні аспекти інтерактивних методів навчання при підготовці фармацевтів	
Бондаренко Л.Г.	104
Вчимося співкуватися	
Борисенко Л.М.	107
Збалансоване харчування – головна складова здоров'я підлітка	
Борщева Я.Ю., Агєєнко Т.А., Погорелова С.М., Пальчик О.О.	110
Вплив занять з художнього бісерування на психічний та фізичний розвиток учнів початкових класів	
Борщук Л.М., Титаренко Л.В., Савіна О.Г.	112
Психолого-педагогічні основи профілактики шкідливих звичок та соціально-небезпечних захворювань	
Вашенко М.І., Найдовська Ж.М.	115
Створення здоров'язберігаючого освітнього середовища як фактору гармонійного розвитку дітей	
Вашенко О.М.	119
Педагогічні умови організації здоров'язбережувального середовища початкової школи	
Вознюк А.В.	125
Основные аспекты информационной концепции здоровья	
Войтюк Л.І., Макаручук С.С., Нагірняк А.О.	135
Тютюнопаління як загроза життєдіяльності людини, психолого-педагогічний вплив і методи профілактики у студентському колективі	
Волкова І.В., Ізюмська Т.О.	141
Нова українська школа: соціальна та здоров'язбережувальна освіта	
Волошина А.	145
Індивідуально-психологічні особливості людини. Темперамент	

Волошина А.О., Котельнікова М.Г.	148
Роль позааудиторної роботи у формуванні здоров'язбережувальної компетенції студентів-фармацевтів	
Воронцова І.А., Калінін К.Є., Влащенко С.В.	150
Здоров'я людини і здоровий спосіб життя	
Воскобойнікова Г.Л., Довжук Н.Ш., Довжук В.В.	155
Індивідуальне здоров'язбереження як складова професійної адаптації майбутніх викладачів медико-біологічних дисциплін вищих навчальних закладів у процесі магістерської підготовки	
Галій А.І., Дихтяр А.	156
Соціальні аспекти питання вживання шкідливих речовин та їх впливу на здоров'я	
Галій А.І., Калмикова Ю.	158
Стан репродуктивного здоров'я студентів	
Гальчанський В.М., Козлукова К.І.	160
Методолого-теоретичні основи педагогіки здоров'я: проблема збереження, зміцнення і формування здоров'я дітей та молоді	
Гиль Н.Е.	163
Здоровьесберегающие технологии на уроках в начальной школе	
Гнутова О.О., Колодязна С.В.	166
Формування соціально здорової особистості в умовах розвитку школи культури здоров'я	
Гончаренко М.С., Підберезкіна Т.Є., Набока І.Є., Кабацька О.В., Нейкалюк Н.Х.	169
Досвід Комунального закладу "Харківський обласний Палац дитячої та юнацької творчості" – інформаційно-освітнього центру з розвитку національної мережі "Шкіл сприяння здоров'ю"	
Горобей М.П.	174
Проблеми формування культури здоров'я у студентів	
Горчаков В.Ю., Сас А.В.	177
Прогнозирование состояния здоровья человека при общефизической подготовке	
Гриднева Л., Подберёзкина О.	181
О воспитательной системе Песталоцци	
Гулій А.В.	185
Особливості девіантної поведінки сучасної молоді	
Данилиш Г.С.	188
Формування здорового способу життя молодших школярів	
Данишин Л.М.	191
Про систему роботи школи щодо превентивного виховання учнів	
Дантун А.Ю.	195
Взаємодія сучасного вчителя на створення умов для формування здоров'язбережувального середовища навчання	
Дембицька С.В., Кобилянський О.В.	198
Формування мотивації вивчення безпеки життєдіяльності у студентів вищих навчальних закладів технічного спрямування	
Демченко Н.В.	201
Навчання гігієнічних звичок шляхом особистого прикладу батьків молодших школярів	
Дерев'янка О.В.	203
Здоров'язбережувальні освітні технології як умова формування здоров'я учнів	

Дехтярьова О.О., Коробова Т.В., Мажара А.Ю.	205
Освітнє середовище як базовий потенціал дітей дошкільного віку	
Дехтярьова О.О., Прокопенко Л.І., Нестеренко Т.С.	208
Використання методів зняття психоемоційної напруги у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку	
Димарь Т.С.	210
Формування здорового способу життя у студентської молоді	
Дідик Л.М.	214
Інтерактивні технології соціально-педагогічної профілактики девіантної поведінки підлітків	
Дмитренко Я.	218
Небезпечність пірсингу для людини	
Довгалюк Д.	219
Стрес і психофізична регуляція організму	
Доровських М.Д., Доровських А.В., Мегалінська Г.П., Рудницька М.В.	221
Антибактеріальний вплив деяких композитів на основі наночастинок кремнію	
Дубасенюк О.А.	225
Духовно-моральне здоров'я педагога та його вплив на формування світогляду та здорового способу життя учнів	
Дуло О.А., Бондарчук Н.Я., Мальцева О.Б., Русин Л.П.	230
Особливості оздоровлення учнівської молоді, значення психологічної підтримки	
Дунець Л.М.	234
Психолого-педагогічні умови формування здорового способу життя студентської молоді	
Духовний Л.Ф., Гмиря Г.В.	236
Про роботу експериментального навчального загальноосвітнього закладу № 201 м. Києва за темою: "Виховання в учнів початкової школи відповідального ставлення до власного здоров'я"	
Ермачкова Д.	242
Японское питание и его роль в профилактике болезней	
Єгоренкова Л.В.	247
Використання арт-терапії на заняттях з декоративно-прикладної діяльності	
Жіра Г.І.	248
Педагогічні технології формування та розвитку компетентності індивідуального здоров'язбереження практикуючих учителів	
Загорська І.О.	251
Педагогічна профілактика та корекція труднощів учнів у навчанні іноземної мови	
Зайка С.М.	255
Здоров'язбережувальні технології як важлива складова навчально-виховного процесу	
Захарова Д.	257
Влияние вредных привычек на здоровье человека и их профилактика	
Заюков І.В.	260
Здоров'я людини як соціально-економічна категорія	
Заяц І.А., Пивоварчук В.С.	263
Валеологические особенности обучения здоровью	
Ігнашук О.В., Кобилянська І.М., Комарницька Н.Т., Малачкова Н.В.	267
Застосування онлайн-навчання в медицині	

Ізбаш С.С.	270
Реалізація принципу здоров'язбереження у процесі андрагогічної підготовки майбутніх викладачів	
Ілієва Л.В., Приходько В.С.	274
Основи та правила раціонального харчування молодших школярів	
Іонова О.М., Гресь О.В.	278
Педагогічні умови організації здоров'язбережувальної діяльності керівників загальноосвітніх закладів	
Ісакова О.І.	280
Аксіологія здоров'я молоді в сучасній філософії	
Кабацька О.В., Куйдіна Т.М.	282
Критерії оцінки впливу спілкування у соціальних мережах на здоров'я підлітків	
Кабусь Н.Д.	285
Психолого-педагогічні й валеологічні детермінанти сталого розвитку соціальної групи	
Канюка Г.С., Усенко А.А.	290
Опыт работы лаборатории психофизиологических исследований в формировании здоровья и когнитивных функций у студентов	
Каплун О.А., Куценко Л.М., Провоторова А.С.	298
Сучасні підходи до створення здоров'язбережувального освітнього середовища в навчальному закладі	
Карленко Н.В., Терещенко Н.Д.	302
Упровадження виховних превентивних програм, інноваційних проєктів, курсів, тренінгових технологій в системі створення здоров'язбережувального освітнього простору закладу як пріоритет осучаснення навчально-виховного процесу	
Карпінська К., Хакімова А.	307
Внутрішньоособистісні конфлікти в підлітковому віці	
Каспрук Н.М.	309
Харчування в період зростання ризику ГРВІ	
Кир'ян Т.І.	313
Формування особистісних умов здорового способу життя в медичних ВНЗ України	
Ківаєв С.О., Усенко О.О.	317
Проблеми розвитку особистості та моніторинг когнітивних функцій студентів	
Кіресь І.В., Жаботинська Н.В.	321
Роль педагогіки здоров'я у формуванні здорового способу життя студентів-фармацевтів	
Коваленко О.Ю., Логвиненко О.А., Павлова О.І., Пустоутова Г.Ю.	324
Здоров'язбережувальні технології в освітньому середовищі фармацевтичного навчального закладу	
Коваленко Н.В.	328
Виховання толерантності старшокласників засобами самоврядування як умова створення здоров'язбережувального освітнього середовища у навчальному закладі	
Коваленко О.С., Цікаловський В.Л.	330
Оцінювання значущості компетентностей з безпеки життєдіяльності, професійної діяльності та охорони праці в стандартах вищої освіти	
Козловська Л.П.	334
Взаємодія школи і медуніверситету з проблем формування здоров'язбережувальних компетентностей молоді	

Колодько А., Мулявіна Є.	336	Митрофанова А., Антоненко К., Волкова А., Мощенко Ю.	401
Ж.-Ж. Руссо про збереження здоров'я дитини		Психічне здоров'я молоді в Україні	
Комісова Т.Є., Мамотенко А.В., Коваленко Л.П.	340	Мірошниченко В.	403
Резистентність до окремих хвороб серцево-судинної системи дітей старшого шкільного віку залежно від груп крові		Сучасний стан абортів в Україні і світі	
Кондратенко Г.О.	344	Міхасенко О.І.	404
Роль казки в розвитку дитячої емоційності		Модель культури здоров'я і здоров'ятворення особистості	
Корильчук Н.І., Корильчук Б.Т., Боцюк Н.Є.	347	Молчанюк О.В., Борзик О.Б.	408
Рівень здоров'я сьогодні – запорука здоров'я в майбутньому		Саморозвиток майбутнього вчителя початкових класів як педагогічна проблема	
Коршак В.М., Бахтізіна А.О., Торопчина М.В.	354	Москаленко Е.А.	410
Самооцінка емоційного стану молоді в залежності від соматотипу, особливостей характеру, рухливості нервових процесів і повсякденної рухової активності		Здоров'єсберегаючі технології на уроках історії і во внеурочное время	
Кравчук Н.П.	356	Мухіна О.Ю., Бойчук Ю.Д., Буравель С.Д.	413
До проблеми формування здоров'язбережувальної компетентності у майбутніх вихователів ДНЗ у контексті формування ключових компетентностей		Маларія: збудники, епідеміологія та клініка	
Крейдун Н.П., Невосіна О.А., Поліванова О.Є., Яворовська Л.М.	360	Неборак С.С., Коваль А.А., Пилипенко С.В.	419
Подолання причин стресу як умова здоров'язбережувального освітнього середовища у вищому навчальному закладі		Шулинковий сік – бар'єр проти інфекційних захворювань	
Кудиевский А.В.	362	Шейтук Н.О.	421
Наркоманія і алкоголізм как одна из причин травматизма (аналитический обзор)		Оздоровлення за допомогою мистецтва	
Куліш О.В.	366	Оадій М.О., Волинець Л.М., Соломаха К.М., Перепелиця М.І.	424
Сучасні підходи до формування здорового способу життя в українських школах		Деякі аспекти рівня рухової активності, характеру харчування та звички гігієни опаління осіб першого зрілого віку	
Кушнір О.В., Фуцунор Н.М., Шкварчук К.В., Андріяшко У.М.	370	Огороднійчук М.В., Корнійчук Н.М.	426
Вплив соціуму як один із провідних чинників поширеності шкідливих звичок у студентському середовищі		Вплив здорового способу життя на конкурентоспроможність особистості у сучасному суспільстві	
Лісовенко Г.В.	373	Олійник О.В., Торохтій Л.Ю.	430
Впровадження здоров'язбережувальних технологій у початковій школі		Профілактика порушення зору молодших школярів	
Літвін Л.М.	375	Осипі І.Д., Хільченко Н.Д.	433
Готовність молоді до шлюбу і сімейного життя		Здоров'язбережувальні технології у формуванні творчої уяви дітей старшого шкільного віку	
Лялюк І.Н.	378	Овчинук С.О.	435
Здоров'єсберегаючі технології как составляющие уроков русского языка и литературы		Сутність і структура здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців міжнародної торгівлі	
Ляпунова О.В., Канарьова О.М.	380	Овчинський М.	438
“Школа сприяння здоров'ю” як соціальний інститут профілактики “інформаційного шуму” та виховання інформаційної культури школярів		Тату, що може лишити зору	
Майстрова О.В.	382	Павлюк О.В., Захлевська Т.В.	439
Музикотерапія як здоров'язбережувальна технологія в практиці ДНЗ		Формування ціннісного ставлення майбутніх фахівців-технологів до свого здоров'я	
Маруненко І.М., Мегалінська Г.П., Лехолетова М.М., Сердюк Л.С.	386	Пантелєєв К.В.	444
Алкоголізм як біопсихосоціальне захворювання		Особливості формування культури здоров'язбереження майбутніх офіцерів-прикордонників	
Мегалінська Г.П., Рудницька М.В., Потапова О.Г., Зверєва С.М.	390	Пановарчук В.С., Знайда А.А., Каминський В.В., Знайда А.А., Негода А.В.,	446
Деякі аспекти використання ефірних олій у навчальному процесі		Пановарчук О.В.	
Мелега К.П., Дуло О.А.	393	Палеологія, числографика, інтегративний похід	
Валеологічна компетентність студентів вишу як фактор формування здоров'язбережувальної поведінки у процесі навчання		Пановарчук В.С., Литвицька Т.Д.	452
Миронюк Т.М.	398	Деякі особливості впровадження методичних рекомендацій щодо модернізації змісту освіти на оздоровчих курсах	
Роль освітнього середовища вищого навчального закладу у формуванні здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів біології		Правдівцева С.О., Лобусова М.Г., Петренко Г.В., Святцева Г.С.	456
		Основи здорового способу життя	
		Прокопенко Л.І., Бобрус Т.С., Жиденко Т.О.	459
		Стрес як виявлення психоемоційного навантаження в дітей молодшого шкільного віку	

Радзівська І.В.	461
Компетентнісна модель освіти у підготовці медичних фахівців	
Риженко К.	465
Вплив соціальних мереж та мережі Інтернет на психоемоційних стан підлітків	
Роппе-Тенеїшвілі О.В., Курмаз О.О.	467
Комплексний вплив основних та додаткових засобів індивідуальної гігієни на стан ротової порожнини	
Рудакова О.І., Рудакова О.В.	474
Формування філософії здоров'язбереження у майбутніх фармацевтів	
Рудь С.В., Сторожко І.М.	476
Проектування школи сприяння здоров'ю	
Сабадуха О.В.	479
Обґрунтування ідеї курсу психосоматики у вищих навчальних закладах	
Савчук О.В.	484
Роль зовнішніх конфліктів у формуванні вегето-судинної дисфункції у підлітків	
Садовниченко Ю.О., М'ясосдов В.В., Пастухова Н.Л., Князькова І.І.	487
Здоров'язбережувальне освітнє середовище (з досвіду роботи Харківського національного медичного університету)	
Самохін М.К.	491
До питання формування готовності студентів вищого навчального закладу до здорового способу життя	
Сап'яник О.М.	494
Здоров'язбережувальні технології на уроках трудового навчання	
Сачава Н.М.	497
Філософські обрії здоров'я нової української школи	
Селютіна С., Сергенько І.	505
Психолого-педагогічні засади формування здорового способу життя студентської молоді	
Семенова М.О.	507
Здоров'я як моральний вибір майбутнього педагога	
Серга О.О.	512
Комплексний підхід до питання збереження здоров'я в умовах сьогодення	
Сергєєва Т.П., Кананихіна О.М.	514
Комплексний підхід до формування культури здоров'я студентів	
Сисосєва В.М., Радченко Н.Л.	518
Майстер-клас "Ігри на уроках Основ здоров'я"	
Скрипніков А.М., Герасименко Л.О., Телюков О.С., Рудь В.О.	523
Психопрофілактика рецидивів суїцидальних спроб у підліткової популяції	
Сливка Л.В.	526
Діяльність шкільних лікарів у Польщі міжвоєнної доби ХХ століття в контексті сучасних підходів до створення здоров'язбережувального освітнього середовища в навчальному закладі	
Сопова І.Ю.	530
Наслідки абортів як один з чинників, що формує стан репродуктивного здоров'я, як одну з складових загального здоров'я людини	
Спірке О.А.	532
Шлях до здорового способу життя	

Таймасов Ю.С.	535
Стан підготовки фахівців служби цивільного захисту до надання першої долікарської допомоги	
Таршина С.А.	538
Формування чинників здорової особистості на уроках англійської мови	
Твердохліб О.В., Шафоростова О.Г., Твердохліб І.І.	540
Використання сануючої дії летких фітонцидів в оптимізації мікроклімату приміщень	
Ткаченко М.В.	543
Мотивація формування відповідального ставлення студентів вищих медичних навчальних закладів до цінностей оздоровчої діяльності	
Унатова І.П., Бережна А.В., Лапшина С.В.	546
Дослідження впливу харчових добавок на здоров'я школярів	
Фоміна Л.В., Шейко А.О.	547
Здоров'я як складова частина психічної стійкості особистості в юнацькому віці	
Фурса І.В., Чернікова Н.В.	550
Використання здоров'язбережувальних технологій у професійній підготовці майбутніх учителів біології	
Фуртак І.І., Гришко Р.Ю.	553
Напрями розвитку громадського здоров'я в Україні	
Хозраткулова І.А.	556
Сформованість психологічної культури як показник професійного здоров'я вчителя	
Цибульник Л.О.	561
Здоров'я людини – це гармонія зі світом і в собі	
Ченурнова О.А.	563
Критерії здоров'язбереження на заняттях гуртків	
Чернецька Ю.І., Бойченко А.О.	565
Флешмоб як соціально-педагогічний засіб формування здорового способу життя молоді	
Чечельницька Ю.Є.	567
Здоров'я молоді – здоров'я нації	
Ченітько В.І., Лисаченко О.Д., Єрошенко Г.А., Клімач Т.М., Борута Н.В.	570
Причини розвитку та основи профілактики шкідливих звичок у студентів стоматологічного факультету медичного ВНЗ	
Шкодіна А., Беляєв І., Беляєва О.	573
Здоровий спосіб життя: минуле і сьогодення	
Штанько Н.О.	579
Технологія "Іпотерапія" у роботі з дошкільниками: досвід позитивного спілкування	
Шербак І. М., Латішева А.В., Щевельова А.В., Березнякова С.І.	582
Роль музикотерапії в формуванні здоров'я дітей	
Шербак І.М., Зайцева К.А., Гур'єва І.О., Волошенко Н.М., Лактіонова І.А.	585
Адаптація як чинник формування міжособистісних відносин	
Шимчук Т.І.	587
Специфічності впровадження сучасних здоров'язбережувальних технологій у навчально-виховному процесі	
Шевальєв В.Г., Зуб О.В., Алфімова Л.Д.	591
Роль природничо-наукових дисциплін у розвитку пізнавальної діяльності майбутніх офіцерів Національної гвардії України у процесі професійної підготовки	

Ващенко О.М.

Київський університет імені Бориса Грінченка,

НЕСПРИЯТЛИВІ УМОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Результати медичних та соціологічних досліджень останніх років свідчать про стійку тенденцію до погіршення стану здоров'я дітей. Серед факторів, що зумовлюють таку ситуацію, є: несприятливі соціально-економічні, екологічні умови; відсутність належних умов для активної рухової діяльності дітей як у дошкільній, так і в навчальному закладі; незбалансоване харчування, недостатній підхід до загартування; порушення норм фізичної та розумової

працездатності; недотримання санітарно-гігієнічного, повітряного, світлового режимів організації життя учнів. Одна з першопричин такого становища зумовлюється наявністю суперечності між потребами дітей та виховними засобами, що використовуються під час навчально-виховного процесу. Для усунення цієї суперечності у педагогічній теорії та практиці створено новий напрям – здоров'язбережувальна освіта, в основу якої покладено ідею пріоритетності здоров'я усіх суб'єктів педагогічного процесу як важливої характеристики особистості, що дозволяє забезпечити оптимальну життєдіяльність педагога та учнів.

Одним із напрямів вирішення цієї проблеми є створення здоров'язбережувального освітнього середовища в кожному навчальному закладі. Розглянемо більш детально підходи деяких науковців до здійснення цієї діяльності. Поняття "здоров'язбережувальне середовище" деякі науковці обґрунтовують як багаторівневу освітню систему і соціально організоване виховне середовище, в якому пріоритетами виступають: здоровий спосіб життя, культура здоров'я, прогнозування здоров'язбережувальної діяльності. Вони визначають такі змістові компоненти здоров'язбережувального середовища як соціальний, креативно-діяльнісний та реабілітаційний, а також наголошую на тому, що здоров'язбережувальне середовище сприяє усвідомленню його суб'єктами цінності здорового способу життя, збереженню та зміцненню їхнього здоров'я, а також формуванню навичок культури здоров'я і духовно-етичного самовдосконалення.

У контексті реалізації завдань Державного стандарту початкової загальної освіти складовими здоров'язбережувального середовища навчального закладу є чинники, що впливають на здоров'я і здоровий спосіб життя як учнів, так і вчителів, а саме: вміння відстежувати позитивні й негативні зміни в стані власного здоров'я і здоров'я інших; вміння складати ефективну програму збереження здоров'я; вміння створювати здоров'язбережувальне середовище; володіння способами організації діяльності з профілактики і здоров'язбереження; володіння ефективними технологіями оздоровлювального спрямування, вироблення стійких мотивів до реалізації здоров'язбережувальної поведінки.

Створення здоров'язбережувального середовища вимагає також запровадження у навчально-виховний процес початкової школи здоров'язбережувальних технологій, які є важливою складовою здоров'язбережувального освітнього простору й охоплюють взаємозв'язок та взаємодію всіх факторів педагогічного процесу, спрямованих на збереження та зміцнення здоров'я дитини.

Серед науковців, які вивчають цю проблему, слід зазначити: Т. Бойченко, Г. Карасьова, Є. Мітіна, О. Московченко, Л. Омельченко та ін. Аналіз їхніх праць засвідчує, що основну увагу дослідники зосереджують на визначенні сутності та розробці класифікації здоров'язбережувальних технологій. Так, на думку Т. Бойченко, сутність здоров'язбережувальних технологій полягає в проведенні відповідних коригувальних, психолого-педагогічних, реабілітаційних заходів із метою поліпшення якості життя особистості: формування більш високого рівня її

здоров'я, навичок здорового способу життя, забезпечення професійної діяльності та її мінімальної фізіологічної "вартості" [1]. У розробленій Т. Карасьовою класифікації наводяться такі здоров'язбережувальні технології як: медико-гігієнічні, фізкультурно-оздоровлювальні, екологічно-здоров'язбережувальні та технології забезпечення безпеки життєдіяльності учнів [4]. Отже, здоров'язбережувальні технології об'єднують усі напрями діяльності навчального закладу щодо формування, збереження та зміцнення здоров'я дітей.

Специфіка організації навчально-виховного процесу початкової школи дозволяє стверджувати, що здоров'язбережувальні технології за ступенем впливу на здоров'я дитини є найбільш дієвими. Головною їхньою ознакою є використання психолого-педагогічних методів та прийомів, комплексний підхід до вирішення проблем збереження здоров'я. Серед них виокремлюють такі три підгрупи: організаційно-педагогічні технології, що визначають структуру педагогічного процесу, попереджують стан утоми, прояви гіподинамії та інших дезадаптивних станів; психолого-педагогічні технології, пов'язані з безпосередньою професійною діяльністю, в тому числі психолого-педагогічний супровід педагогічного процесу; навчально-виховні технології щодо формування в дітей знань основ здорового способу життя та культури здоров'я.

Вибір здоров'язбережувальних технологій залежить від: програми діяльності навчального закладу, пріоритетних навчально-виховних завдань, стану здоров'я учнів, їхніх інтересів та вподобань, урахування спрямованості засобів оздоровлення на вдосконалення основних показників фізичного розвитку дітей, наявного кадрового потенціалу (актуальним є питання психологічної готовності вчителів до перебудови власної професійної діяльності, впровадження інноваційних технологій, самовдосконалення, рівень усвідомлення відповідальності за власне здоров'я та здоров'я дітей), матеріально-технічного, екологічного факторів (екологічна ситуація в країні, регіоні, наповнюваність класів, відповідність санітарно-гігієнічним вимогам), наявного рівня співпраці з батьками учнів, усвідомлення ними значущості цілеспрямованої діяльності щодо збереження та зміцнення здоров'я дітей (батьки мають бути прикладом для власних дітей), можливостей ефективно здійснювати моніторинг результативності запроваджуваних технологій [2].

Крім того, будь-яка технологія має відповідати критеріям технологічності: системності, комплексності, цілісності, науковості, концептуальності, розвивальний характер, структурність, ієрархічність, логічність, алгоритмічність, варіативність, гнучкість, процесуальність, керованість, інструментальність, діагностичність, прогнозованість, ефективність, оптимальність, відтворюваність [5].

Таким чином, здоров'язбережувальні технології – це такі, що створюють безпечні умови для перебування, навчання та праці учнів у школі та ті, що вирішують завдання раціональної організації виховного процесу (з урахуванням вікових, статевих, індивідуальних особливостей та гігієнічних вимог), відповідності навчального та фізичного навантаження можливостям дітей.

Дослідженнями науковців доведено, що організація здоров'язбережувального середовища також вимагає виконання такої умови як

усунення "шкільних" факторів ризику, які негативно впливають на стан здоров'я учнів. Наприкінці XX століття у сфері освіти визначилися дві тенденції, які зростають і посилюються до сьогодення. Перша – стрімке зростання кількості дітей, що з раннього віку охоплені обов'язковою освітою на фоні збільшення різних типів освітніх закладів, інноваційних технологій і методів навчання, програм і підручників. Друга – поширення кількості соматичних і психічних захворювань у дітей, зниження якості освіти.

Медико-психолого-педагогічна практика засвідчує, що велика кількість школярів у процесі навчально-пізнавальної діяльності знаходиться у стані хронічної втоми, яка є основою нервово-психічного виснаження. Дослідженнями доведено, що педагогічні помилки або неправильні педагогічні технології негативно впливають на дитячу психіку у вигляді невротичних порушень, викликає в учнів низький рівень пізнавальної активності, низький рівень мотивації навчальної діяльності, нестійкість емоційної сфери; високий рівень тривожності, несформованість навичок спілкування.

Фактори ризику, що мають місце в закладах освіти і призводять до погіршення здоров'я дітей і підлітків від першого до останнього року навчання, прийнято називати "шкільними". Шкільні фактори ризику – це той комплекс проблем, які є результатом діяльності кожного навчального закладу. Отже, зниження їх негативного впливу (або повна їх ліквідація) знаходиться в межі його діяльності [3].

Багаторічні дослідження дозволяють виявити ті шкільні фактори ризику, які негативно впливають на здоров'я дітей, зокрема це: стресова педагогічна тактика; інтенсифікація навчального процесу; невідповідність методик і технологій навчання віковим та функціональним можливостям школярів; передчасний початок дошкільного систематичного навчання; невиконання елементарних фізіологічних та гігієнічних вимог до організації навчального процесу; функціональна неграмотність педагога та батьків у питанні збереження та зміцнення здоров'я; часткове руйнування служб шкільного лікарського контролю; недоліки в існуючій системі фізичного виховання; відсутність системи роботи з формування цінності здоров'я і здорового способу життя (в тому числі профілактики шкідливих звичок, недостатнє використання засобів фізичного виховання). Важливо відзначити, що негативний вплив шкільних факторів ризику припадає на період інтенсивного росту й розвитку організму дитини, яка дуже чутлива до будь-яких несприятливих впливів [3].

Аналіз здоров'язбережувальної діяльності загальноосвітніх закладів України дозволяє дійти висновку щодо складових цієї діяльності. Вона має поєднувати такі форми і види роботи: "корекція порушень соматичного здоров'я з використанням комплексу оздоровчих та медичних заходів без відриву від навчального процесу; різноманітні форми організації навчально-виховного процесу з урахуванням психологічного та фізіологічного впливу на організм учнів; контроль за виконанням санітарно-гігієнічних норм організації навчально-виховного процесу; нормування навчального навантаження та профілактику перевтоми учнів; медико-психолого-педагогічний моніторинг стану здоров'я, фізичного і психічного стану учнів; розробка та реалізація навчальних програм,

в учнів навичок ведення здорового способу життя та звичок; діяльність служби психологічної допомоги у долати стресів, стану тривоги; сприяння гуманному учня; формування доброзичливих взаємовідносин у вчелення збалансованого харчування всіх учнів школи; збереженню та зміцненню здоров'я вчителів та учнів, го гармонійного розвитку" [3, с. 5-6]. Саме здійснення діяльності загальноосвітніх закладів буде сприяти факторів.

Важливо більш детально напрямки оздоровчої діяльності початкової й здоров'язбережувального освітнього середовища. Збереження і зміцнення здоров'я дітей є фізкультурно-рекреаційною діяльністю. Зважаючи на те, що значне зменшення рухової активності призводить до погіршення стану здоров'я, зменшення адаптаційних можливостей організму, особлива увага в навчальних закладах має приділятися вивченню різних засобів і форм фізичного виховання учнів.

Важливо також підвищення рівня фізичного здоров'я учнів передбачає: проведення додаткових і самостійних занять із фізичними вправами (змагання, ігри, тури, туристичні походи, конкурси, дні здоров'я), турніри, туристичні походи, конкурси, дні здоров'я), які задовольняють біологічну потребу дітей у русі. Режим дня молодшого школяра повинен включати такі оздоровчі заходи: гімнастика до занять, фізкультхвилинка під час уроків, динамічні перерви та перерви, що мають танцювальний або змагальний характер, "години здоров'я" під час перебування на ППД. Для учнів розробляються індивідуальні оздоровчі програми та профілактичні заходи.

Одним з найважливіших напрямів діяльності початкової школи є забезпечення необхідних санітарно-гігієнічних умов внутрішнього середовища, озеленення прибудинку школи і класів; контроль за температурним режимом; контроль за штучним освітленням; забезпечення санітарно-гігієнічної чистоти в класах; контроль за чистотою класних кімнат; відповідності шкільних меблів; контроль за чистотою класних кімнат; відповідності гігієнічних вимог до поліграфічної продукції для дітей. Особлива увага приділяється повноцінному та якісному харчуванню дітей, організації здорового харчування для окремих категорій учнів, контролю за асортиментом шкільного буфету.

Здоров'язбережувальна діяльність початкової школи не обмежується лише необхідністю зміцнення соматичного (тілесного) здоров'я учнів, важливе значення також надається збереженню психічного, духовного та соціального здоров'я. Це вимагає створення у навчальному закладі особливої комфортної атмосфери, яка б відкривала для кожної дитини позитивний простір для особистісного зростання в інтелектуальній, духовній та соціальній сферах. На досягнення цієї мети мають бути спрямовані зусилля адміністрації, вчителів, медичної та психологічної служб, батьків – тобто всіх учасників навчально-виховного процесу [3].

У цьому аспекті надзвичайно важливою є діяльність психологічної служби кожного навчального закладу. Пріоритетними завданнями цієї служби є:

збереження психічного здоров'я учнів під час навчальної діяльності, психологічна діагностика, вибір і застосування методів корекції; психологічне консультування та освіта учнів та вчителів; психологічна просвіта батьків; просвітницько-профілактична діяльність серед вчителів та учнів.

Розуміючи, що здоров'я здебільшого залежить від самої, її свідомості, педагоги мають приділяти значну увагу формуванню в учнів позитивного ставлення до власного здоров'я. Основою такої діяльності є певна система взаємодії з учнями: організація просвітницької роботи, залучення учнів до різних видів оздоровчої діяльності.

Однією з основних складових успіху щодо збереження та зміцнення здоров'я школярів є їхній позитивний психологічний та емоційний настрій. Він залежить від самопочуття під час знаходження дитини у школі, сім'ї, колі друзів. Від того, яким чином організоване здоров'язбережувальне середовище, залежить психічне та духовне здоров'я учнів, їхнє бажання самовдосконалюватися та вести здоровий спосіб життя.

Некомфортні психологічні умови вдома і в школі можуть призвести до появи в дитини симптомів різних захворювань: органів дихання, шлунково-кишкового тракту, алергії та ін. Якщо батьки і вчителі не намагаються з'ясувати причини такого стану дитячого організму та усунути їх, стан здоров'я дитини погіршується і хвороба стає хронічною.

Конкретні кроки щодо створення комфортного клімату в класі починаються з аналізу результатів діагностування стану здоров'я дітей. Отримані дані заносяться до "Паспорта здоров'я класу". Вони містять відомості про рівень фізичного розвитку, вроджені вади, наявність хронічних захворювань, взаємовідносини в сім'ї, рівень духовної культури, темперамент, особливості характеру, рівень адаптованості дитини до колективу, рівень розумового розвитку, рівень самоконтролю, здібності й захоплення, наявність або відсутність шкідливих звичок та ін. Крім того, обов'язково фіксується наявність в учнів відхилень у здоров'ї, слабка пам'ять, сколіоз, послаблений зір, порушення постави тощо [3].

Такі паспорти допомагають учителям спланувати виховну роботу з урахуванням рівня фізичного, психічного, духовного та соціального розвитку кожного учня, вести постійні спостереження за динамікою змін, що відбуваються у стані здоров'я школярів. Так, наприклад, на основі аналізу фізичного здоров'я можливо сформулювати декілька груп учнів з метою диференційованого підходу до їх навчання на уроках та в позаурочний час. Ослаблені фізично діти мають отримувати менше фізичне навантаження, ніж здорові.

За станом психічного здоров'я можна умовно виділити групи дітей з переважними рисами нестійкого, гіпертичного, демонстративного і збудженого характеру. Крім того, обов'язково потрібно взяти до уваги певний відсоток дітей, яким властивий підвищений рівень реактивної тривожності та труднощів у спілкуванні. Всі ці діти потребують постійної уваги педагога. Досконале володіння даними про стан здоров'я учнів одночасно з валеологічною освітою та організацією практичної діяльності учнів, пов'язаної з оволодінням навичками здорового способу життя, допомагає вчителеві постійно корегувати та покращувати здоров'я молодших школярів.

Таким чином, організації здоров'язбережувального середовища початкової школи сприятиме виконання наступних педагогічних умов: розробка та утвердження здоров'язбережувальної концепції, формулювання стратегічних цілей та завдань, здійснення діагностики та моніторингу стану здоров'я дітей (особливу увагу слід приділити визначенню чітких критеріїв та показників), прилучення їх до основ здорового способу життя, підвищення професійної компетентності педагогічного колективу в контексті здоров'язбережувальної діяльності, постійна взаємодія всіх суб'єктів навчально-виховного процесу (адміністрація, вихователі, інструктор із фізичної культури, психолог, медична сестра, діти, батьки), визначення їхніх обов'язків та відповідальності в реалізації програмних цілей. Підґрунтям для розробки критеріїв ефективності функціонування здоров'язбережувального середовища початкової школи доцільно вважати: матеріально-технічну забезпеченість здоров'язбережувального простору (розташування приміщень, наявність санітарно-технічного, медичного, фізкультурного обладнання та оснащення); відповідність організації системи виховання чинним санітарним правилам та нормам; міжособистісні взаємини між суб'єктами педагогічного процесу; стан фізичного та психічного здоров'я дітей і вчителів (індекс здоров'я, зниження захворюваності, підвищення емоційного тону); показники рухової підготовленості дітей, рівень професійної компетентності педагогів, запровадження системи оздоровчих заходів та стабільність результатів покращення стану здоров'я як учнів, так і вчителів.

Література

1. Бойченко Т. Освітні профілактичні програми. – К.: Главник, 2006. – 128 с.
2. Ващенко О., Свириденко С. Готовність вчителя до використання здоров'язбережувальних технологій у навчально-виховному процесі // Здоров'я та фізична культура. – 2006. – № 8. – С. 1–6.
3. Ващенко О., Свириденко С. Як створити школу сприяння здоров'ю. – К.: Шкільний світ, 2008. – 112 с.
4. Карасева Т.В. Современные аспекты реализации здоровьесберегающих технологий // Начальная школа. – 2005. – № 11. – С. 75–78.
5. Митина Е.П. Здоровьесберегающие технологии сегодня и завтра // Начальная школа. – 2006. – № 6. – С. 56–59.

Вознюк А. В.

Житомирский государственный
университет имени Ивана Франко

ОСНОВНЫЕ АСПЕКТЫ ИНФОРМАЦИОННОЙ КОНЦЕПЦИИ ЗДОРОВЬЯ

Здоровье – основная проблема человека и человечества. Анализ научной литературы позволяет сделать вывод о том, что наиболее полно здоровье человеческого организма характеризует состояние его **целостности**. Целостность предполагает такое состояние, при котором все органы и системы пребывают в функциональном единстве. При этом данное гармоничное гомеостатическое состояние должно стойко поддерживаться не только в